

Mollet i la crisi colonial de 1898

per Ferran Pérez



Tot aprofitant la celebració del centenari de la pèrdua de les darreres colònies espanyoles el 1898, hem volgut fer alguns breus apunts sobre les repercussions que aquest esdeveniment polític social va tenir a Mollet del Vallès. Algú es preguntarà, i amb tota raó, de quina manera podia afectar aquest fet d'escala nacional i mundial a una vila catalana que, a finals del segle XIX, comptava amb poc més de dos mil habitants? Intentarem donar-hi resposta amb l'ajut d'algunes dades que hem trobat en diversos diaris de l'època i que hem ordenat cronològicament: 1896, 1897 i 1898.

1896: ELS CATALANISTES MOLLETANS PROTESTEN CONTRA LES LLEVES DE SOLDATS

Un dels primers símptomes del malestar que planava sobre la societat catalana arran de les guerres colonials van ser les protestes contra les lleves de soldats. A Mollet del Vallès foren els membres de l'actiu Centre Català qui es mobilitzaren per convocar diverses manifestacions de rebuig. Així, el primer diumenge de gener de 1896 va tenir lloc pels carrers de Mollet una manifestació «*pera reclamar los joves que ab la sagnant injusticia comesa ab la darrera quinta tragneren del costat dels seus pares*»¹. Sembla ser que l'aleshores alcalde molletà, Ramon Ros, dubtava de l'eficàcia d'aquestes protestes, cosa que no va fer minvar l'entusiasme del mestre i veterinari Vicenç Plantada, un dels principals organitzadors d'aquests mítings. Aquell mateix diumenge va fer-se una altra mobilització a Sabadell. Les agrupacions catalanistes calculaven que Catalunya proporciona uns 2.000 quintos més dels que li pertocaven, tenint en compte l'aportació d'altres regions espanyoles i per això ho consideraven una gran injustícia.

Cal assenyalar que, entre el mes d'octubre de 1895 i el mes de desembre del mateix any, s'havia produït un fort augment del nombre de soldats espanyols destinats a Cuba, que havien passat de 83.000 a 119.300. Aquesta xifra augmentaria fins als 182.350 soldats en el mes de gener de 1897². Totes aquestes

dades mostren l'esforç que estava realitzant el Govern espanyol per aturar l'avanç de les tropes independentistes cubanes comandades per José Martí, que havien reprès les hostilitats l'abril de 1895 amb el «Grito de Baire». Aquest conflicte bèl·lic va ser anomenat «Guerra de la Independència» i va finalitzar el 12 d'agost de 1898 amb la signatura de l'armistici entre Espanya i els Estats Units.

Per l'abril de 1896, Vicenç Plantada anunciava en una carta a Jaume Cartró de Montmeló, que aviat celebrarien una altra manifestació o míting a la plaça de l'Ajuntament de Mollet per demanar el retorn de tres joves catalans que havien estat enviats de més. L'escriptor molletà explicava les causes d'aquesta injustícia:

*«Si ho fem tots los pobles de Catalunya lograrem lo fi que tant esperan los afligits pares que sos fills sofreixen las penas dels que son a l'exercit: indignant al saber que hi son per los que han perdonat en altres comarcas espanyolas per las influencias politicas dels cacichs».*³

La postura dels catalanistes molletans coincidia plenament amb la del catalanisme radical de tot el Principat que, des d'un principi, es mostrà crític amb el Govern espanyol. Així tenim que el diari catalanista «La Renaixensa» va ser dels únics que, a banda de criticar les guerres colonials, no atacava els patriotes cubans (cosa que fins i tot feia la premsa republicana)⁴; aquesta actitud contrastava amb l'ambient d'eufòria i triomfalisme que es respirava a la gran majoria de diaris d'àmbit espanyol. Un altre fet a tenir en compte és que l'alta burgesia catalana, amb molts interessos econòmics a Cuba, no desitjava que les colònies espanyoles fossin independents, de tal manera que van armar contingents de tropes per lluitar contra els insurrectes cubans; una d'aquestes tropes va ser el batalló de Voluntaris Urbans.⁵

1897: EL SOLDAT JAUME MAYOLAS MOR A CALAMBA (ILLES FILIPINES)

Si el reclutament de tropes aixecava les protestes de la població, un altre dels efectes directes de la crisi colonial de 1898 va ser la mort de soldats catalans que van lluitar en aquestes guerres. No s'ha fet cap estudi exhaustiu del nombre de molletans que van perdre la vida a Cuba i a Filipines, però sí que tenim notícia de la mort d'un d'ells l'any 1897 a les Illes Filipines. En aquest arxipèlag, l'exèrcit espanyol va haver d'enfrontar-se als independentistes nadius que també comptaven amb el suport dels Estats Units.

Jaume Mayolas, fill únic del molletà Isidre Mayolas, era un dels 28.774 soldats espanyols enviats a Filipinas. Aquest jove va morir el dia 5 d'agost de 1897 a l'hospital de Calamba, localitat situada molt a prop de la ciutat portuària de Cavite, capital d'una província que va ser el focus insurrecte més important de

les Filipines i que s'havia sublevat l'agost de 1896. La crònica⁶ en què Vicenç Plantada parla d'aquest fet no especifica les causes de la mort, però no seria gens estrany pensar que Jaume Mayolas fos ferit en alguna de les freqüents escaramusses que les tropes espanyoles van mantenir amb els insurrectes. Malgrat això, cal anotar que el 90% dels morts espanyols en aquestes guerres ho foren per culpa de malalties com la malària, la disenteria o la febre groga, i només el 10% van morir per les ferides rebudes en combat.

És colpidor saber que el pare d'aquest soldat molletà va trigar nou mesos a saber res del seu fill i va ser, malauradament, per rebre la notícia de la seva mort. Aquest fet mostra la lentitud amb què arribaven els despatxos des de les Filipines, situades a 18.000 quilòmetres de distància de la metròpoli.

1898: MOLLET REP AMB PESSIMISME LES DERROTES AMB ELS ESTATS UNITS

L'any 1898, decisiu per al desenllaç de la crisi colonial espanyola, s'iniciava a Mollet amb una animada festa major patronal, celebrada els dies 22 i 23 de gener amb diversos actes. Els oficis religiosos solemnes van ser presidits per les autoritats municipals i pel cap local dels Mossos d'Esquadra, que van seguir atentament els sermons pronunciats pel sacerdot Josep Picó, qui va recomanar als assistents deixar de banda els partits polítics i centrar-se només en l'estimació a Catalunya; la part lúdica de la festa va anar a càrrec de tres orquestres i un quartet musical que actuaren en quatre establiments de la localitat; la coral local va cantar «Los néts dels almogàvers», de Clavé, davant la Casa de la Vila, actuació que va repetir l'endemà davant l'edifici de la «Pau». Finalment, el Centre Català, activíssim des de la seva fundació el 25 de març de 1896, va afegir-se a la festa amb la celebració d'un acte a la seva seu, ubicada a l'escola de Vicenç Plantada, a l'actual carrer de Jaume I. Allí varen parlar el granollerí Jaume Maspons i Camarasa i el catalanista Narcís Fuster i Domingo, qui va fer un extens discurs en el qual, entre altres temes, es va plànyer de la situació dels soldats que lluitaven a Cuba.⁷

El 5 de maig de 1898, quatre dies després que la flota espanyola de Filipines fos destruïda a Cavite per l'esquadra nord-americana de l'almirall George Dewey, Vicenç Plantada comentava en una crònica en el diari *La Renaixença*:

«Les conversas generals son sobre 'ls telégramas que 's llegeixen en los diaris; com que son pessimistas, pessimistas son també las impresions d'uns als altres. ¡Deu ampari á Espanya!»⁸

El cronista molletà tornaria a fer-se ressò de la desfeta espanyola quan la guerra ja era molt a prop de la seva fi: el 3 de juliol de 1898 l'esquadra de l'almirall Cervera havia estat derrotada pels nord-americans a Santiago de Cuba i Vicenç

Plantada, ara ja amb una actitud més escèptica, afirmava el 31 de juliol en les pàgines del setmanari granollerí *La Veu del Vallès*:

«Los desastres de la guerra se venen seguint ab tot interès y tothom pregunta: ¿encara no ve la pau? ¿encara no hem llensat prou diners y prou sanch?»⁹

Pessimisme i escepticisme en un Mollet, el de 1898, que encara vivia preocupat per les conseqüències de la fil·loxera que havia arrassat les vinyes de la localitat; un Mollet que protestava al Governador civil per l'existència d'un magatzem de dinamita (provinent de la fàbrica de Sant Fost) a l'estació del ferrocarril de França i que es divertia els diumenges de Carnestoltes amb les actuacions del Ball de Gitanes; un Mollet que era representat amb força èxit pel Centre Català de Mollet en la Fira Agrícola de Barcelona. Aquest era, comptat i debatut, el Mollet que va viure la crisi colonial de 1898.

NOTES:

1. *La Renaixença, diari de Catalunya*, 4 de gener de 1896. Crònica de Mollet escrita per Vicenç Plantada. Ferran Pérez, *Obres completes de Vicenç Plantada I*, Mollet, 1997, pàgina 157.
2. Gabriel Cardona, "A sangre y fuego" dins "Espanya 1898. Ocaso colonial", *La aventura de la historia*, núm. 2, Madrid, 1998, pàg. 85.
3. Carta datada a Mollet l'abril de 1896; lligall "Centre Catalanista 1896-1904" (Arxiu Martí Pou de Mollet).
4. Josep Termes, "La guerra de Cuba i Filipines i la pèrdua de les colònies insulars", *Història de Catalunya*, volum VI, Edicions 62, pàg. 141.
5. El batalló de Voluntaris Urbans va ser finançat pels productors i exportadors de Catalunya. Cal remarcar que els espanyols residents a Cuba (bona part dels quals eren catalans) es van oposar radicalment a qualsevol pacte amb els autonomistes i independentistes cubans.
6. *La Renaixença, diari de Catalunya*, 19 de maig de 1898. Crònica de Mollet escrita per Vicenç Plantada. Ferran Pérez, *Obres completes de Vicenç Plantada I*, Mollet, 1997, pàgina 191.
7. *La Renaixença, diari de Catalunya*, 29 de gener de 1898 (crònica de Mollet escrita per Vicenç Plantada); *La Veu del Vallès*, 6 de febrer de 1898 (crònica de Mollet escrita per Vicenç Plantada).
8. *La Renaixença, diari de Catalunya*, 6 de maig de 1898. Ferran Pérez, *Obres completes de Vicenç Plantada I*, Mollet, 1997, pàgina 190.
9. *La Veu del Vallès*, 31 de juliol de 1898 (Hemeroteca Josep Móra, Granollers).